ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

НАСТАЎНІЦКАЯ газета

Выходзіць з 20 снежня 1945 года

№ 147 (5329)
Субота, 22 снежня 2001 года
Кошт у розніцу — 84 руб.

Падзея

36 будучых педагогаў атрымалі прэзідэнцкія прэміі

19 снежня ў Мінскім дзяржаўным педагагічным каледжы №2 адбылося ўрачыстае ўзнагароджанне прэміямі Савета спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь навучэнцаў педагагічных каледжаў і вучылішчаў - пераможцаў рэспубліканскіх прадметных алімпіяд і алімпіяд прафесійнага майстэрства.

Ініцыятарам дадзенай цырымоніі стаў фонд, а арганізатарскія клопаты ўзяў на сябе калектыў педагогаў і навучэнцаў другога педагагічнага каледжа сталіцы. Свята адбылося ў атмасферы цеплыні і хатняй утульнасці за кубкам гарбаты з салодкімі пачастункамі. Для многіх лаўрэатаў запрашэнне на гэтую ўрачыстасць стала, па сутнасці, навагоднім сюрпрызам, бо алімпіяды праходзілі ў мінулым навучальным годзе. Але тым не менш вельмі прыемна было глядзець у вочы пераможцаў, бачачы здзіўленне і радасць. Лаўрэаты былі з усёй Беларусі, хтосьці з іх яшчэ з'яўляецца навучэнцам каледжа, а хтосьці стаў ужо студэнтам.

Першую прэмію памерам 100 тысяч рублёў атрымалі Вольга Габец - навучэнка Гродзенскага дзяржаўнага педагагічнага каледжа, Мікалай Грыб - навучэнец Нясвіжскага дзяржаўнага педагагічнага каледжа, Наталля Дылевіч - навучэнка Полацкага дзяржаўнага педагагічнага каледжа імя Ф.Скарыны, Арцём Люлько - навучэнец Аршанскага педагагічнага каледжа, Анатоль Пашковіч - навучэнец Полацкага дзяржаўнага педагагічнага каледжа імя Ф.Скарыны і Дзмітрый Скіціцкі - навучэнец Гродзенскага дзяржаўнага педагагічнага каледжа. Лаўрэатамі другой прэміі памерам 80 тысяч рублёў сталі 13 чалавек і трэцяй, памерам 70 тысяч рублёў - 17 чалавек. Грашовыя ўзнагароды лепшыя юнакі і дзяўчаты атрымалі з рук сакратара Савета спецыяльнага фонду Прэзідэнта рэспублікі Беларусь па сацыяльнай падтрымцы адораных навучэнцаў і студэнтаў Ніны Уладзіміраўны Пташнік.

Што датычыцца дзейнасці самога фонду, дык ён быў заснаваны ў 1996 годзе загадам Прэзідэнта нашай краіны А.Г.Лукашэнка. Праграма фонду прадугледжвае выдачу прэміі пераможцам міжнародных алімпіяд і конкурсаў сярод школьнікаў, пераможцам рэспубліканскіх конкурсаў і алімпіяд сярод студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў, навучэнцаў сярэдніх і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў, да таго ж фонд падтрымлівае навучэнцаў і студэнтаў, якія дасягнулі вялікага поспеху ў вучобе, выкладчыкаў за асабісты ўклад у працы з адоранымі дзецьмі, дапамагае фінансава творчым студэнцкім і вучнёўскім аб'яднаням. Акрамя вышэй пералічанага фонд усталяваў прэзідэнцкія стыпенцыі студэнтам ВНУ краіны (усяго іх дзевяноста) за дасягненні асаблівых поспехаў у вучобе і навуковай дзейнасці. У выніку штогод каля 1500 чалавек атрымліваюць узнагароды прэзідэнцкага фонду. Дарэчы, фінансаванне ўзнагарод ажыццяўляецца з рэзерву фонду Прэзідэнта.

На жаль, святы хутка заканчваюцца, але застаюцца ўражанні, якімі і падзяліліся са мной галоўныя дзеючыя асобы нядаўняй падзеі, а таксама расказалі пра сакрэт свайго поспеху.

Вольга Габец, пераможца рэспубліканскага конкурсу "Лепшы па прафесіі":

- Паколькі конкурс праходзіў даволі даўно, то першыя, самыя яркія ўражанні трошкі пабляклі, эмоцыі сціхлі, але затое цяпер яму можна даць больш аб'ектыўную ацэнку. Што датычыцца сённяшняга мерапрыемства, то мне было вельмі прыемна не толькі атрымаць прэмію, але і мець стасункі са сваімі калегамі з розных куткоў Беларусі. А каб дамагчыся поспеху, трэба заўсёды прыкладаць шмат намаганняў. Маёй перамогі не было б, каб не праца выкладчыкаў нашага каледжа. Калі казаць шчыра, то я не хацела прымаць удзел у конкурсе, бо вырашыла займацца трошкі ў іншым напрамку. Сам конкурс праходзіў у некалькі этапаў - тэставыя заданні па псіхалогіі і педагогіцы, конкурс выканаўчага майстэрства на спецыяльным музычным інструменце (у мяне было фартэпіяна), потым - правесці заняткі ў дзіцячым садку і даць урок у школе. Дарэчы, з Гродзенскага каледжа на рэспубліканскі тур былі абраны тры чалавекі, і ўсе яны сталі пераможцамі. Тое, што мы сёння атрымалі прэміі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь - гэта выдатна. Калі цябе падтрымлівае дзяржава, то хочацца да нечага імкнуцца, чагосьці дасягаць.

Мікалай Грыб, пераможца рэспубліканскай алімпіяды па матэматыцы:

- Як я стаў пераможцам? Ведаеце, зусім выпадкова, і на алімпіяду трапіў неяк нечакана. Калі б некалькі гадоў таму мне хто-небудзь сказаў, што я стану пераможцам, то па меншай меры я здзівіўся б. З матэматыкай, шчыра кажучы, не вельмі сябраваў. Усё пачалося з 9-га класа, калі ўмудрыўся заняць другое месца ў раёне, але непасрэдна цікавасць да матэматыкі з'явілася ўжо ў каледжы.

А зараз мне вельмі прыемна, што для нас арганізавалі такое свята. Дзяржаўная падтрымка таленавітай моладзі неабходна, гэта стымулюе да дзейнасці, дапамагае праявіць сябе, развіваць свае здольнасці.

Арцём Люлько, пераможца рэспубліканскай алімпіяды па выяўленчым мастацтве:

- У нашым каледжы не было аддзялення выяўленчага мастацтва, а я займаўся ў мастацкай школе, таму ніякіх адборачных тураў у нас не было. За тыдзень да рэспубліканскай алімпіяды да мяне падышоў мой выкладчык Мікалай Паўлавіч Шэўчык і сказаў, што трэба пазаймацца. А потым зусім неспадзявана я заняў першае месца. Канешне, я разлічваў на нейкі вынік, але не на першае месца, бо падрыхтоўкі асаблівай не было.

- З чаго вынікае, што ты вельмі таленавіты хлопец...

- Атрымліваецца так. Калі казаць пра сённяшняе мерапрыемства, то, на мой погляд, гэта не галоўнае. Галоўнае тое, што я стаў студэнтам факультэта мастацкай графікі Віцебскага дзяржаўнага універсітэта імя П.Машэрава, але прыемна адчуваць падтрымку дзяржавы, тое, што ты ёй патрэбны.

Мікалай Мікалаевіч Паляшчук, дырэктар Мінскага дзяржаўнага педагагічнага каледжа №2:

- Такая падзея ў педагагічным каледжы адбылася ўпершыню, таму гэты факт можна лічыць гістарычным. Думаю, што такія ўрачыстасці ў педагагічных каледжах стануць традыцыяй, і прыярытэт педагагічнай адукацыі ўзнімецца.

Вольга ДУБОЎСКАЯ.

НА ЗДЫМКАХ: дырэктар другога Мінскага дзяржаўнага педагагічнага каледжа М.М.Паляшчук віншуе лаўрэатаў фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь; лаўрэаты першай прэміі Мікалай Грыб, Арцём Люлько і Вольга Габец.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Юбілеі

Ад школы павітух да медыцынскага вучылішча

Сярод айчынных навучальных устаноў няшмат знойдзецца такіх, чыя гісторыя налічвае больш за стагоддзе. Гродзенскае дзяржаўнае медыцынскае вучылішча ў гэтым сэнсе - установа унікальная. Днямі педагогі і навучэнцы вучылішча святкавалі яго 125-гадовы юбілей.

Пад час шанавання юбіляраў прынята ўзгадваць іх жыццёвы шлях. За 125 гадоў Гродзенскае медыцынскае вучылішча стала сведкам мноства гістарычных падзей, з ім звязалі свае лёсы тысячы людзей. Гісторыя яго існавання ўяўляе сабой цэлую эпоху ў развіцці медыцынскай адукацыі Прынёманскага краю.

А пачыналася ўсё ў 1876 годзе са школы павітух, дзе ў якасці сродкаў навучання былі толькі аптэкарскія прылады, касцяны жаночы шкілет ды калекцыя паталагаанатамічных прэпаратаў. Школа была вельмі папулярнай сярод жанчын з сялянскага асяроддзя: часам колькасць жадаючых вучыцца ў ёй перавышала колькасць вакантных месцаў. Цяпер мы называем гэта конкурсам. Для выпускніц існавалі правілы кшталту сучаснага размеркавання: тыя, хто закончыў школу, павінны былі адслужыць па назначэнні Губернскага праўлення па паўтара года за кожны год навучання. "...Верно и нелицемерно служить, и для корысти, свойства и дружбы и вражды противно должности своей и присяги не поступать" – такую клятву давалі выпускніцы школы пры атрыманні дыплома.

Далей былі пераўтварэнні, эвакуацыя ў гады Першай сусветнай вайны, скасаванне ў 1919 годзе, другое нараджэнне ў 39-м годзе і трэцяе – у 75-м...

Найноўшая гісторыя (як гэта нязвыкла гучыць у дачыненні да навучальнай установы!) вучылішча звязана з увядзеннем новых аддзяленняў і спецыяльнасцей, пашырэннем вучэбна-матэрыяльнай базы. Цяперашняе Гродзенскае медыцынскае вучылішча – гэта вучэбныя пакоі, створаныя на базе лячэбна-прафілактычных устаноў горада; гэта шматлікія кабінеты і лабараторыі; гэта вучэбная стаматалагічная паліклініка. Сёння вучылішча рыхтуе па наступных спецыяльнасцях: гігіена, санітарыя, эпідэміялогія, лабараторная дыягностыка, фельчарска-акушэрская справа, сястрынская справа, лячэбны масаж.

Аўтарытэт любой навучальнай установы вызначаюць заслугі яе выпускнікоў. За апошнія 25 гадоў кожны пяты выпускнік вучылішча атрымаў дыплом з адзнакай. З сямі тысяч сярэдніх медыцынскіх работнікаў, якія выйшлі са сцен Гродзенскага медвучылішча, многія ў далейшым сталі ўрачамі, вучонымі, арганізатармі аховы здароўя.

З 1998 года асабліва адораныя навучэнцы атрымліваюць стыпендыю імя К.С.Кемарскага – заснавальніка сярэдняй медыцынскай адукацыі ў Прынёманскім краі. І гэта – адзін з напамінаў пра тую школу павітух, што існавала ў Гродне ў канцы XIX стагоддзя. Школу, з якой сучаснае Гродзенскае медыцынскае вучылішча яднаюць слаўныя традыцыі і агульная мэта – забяспечваць насельніцтва кваліфікаванымі медыцынскімі кадрамі. Поспехаў і плёну яму ў гэтай адказнай справе!

Іна НІКІЦЕНКА.

Актуаліі

А заўтра... мульверсітэт

Нядаўна ў Гродзенскім дзяржаўным універсітэце адбылося юбілейнае 50-е пасяджэнне семінара "Матэматычная адукацыя". З дакладам, прысвечаным праблемам прафесійна-педагагічнай падрыхтоўкі студэнтаў, выступіў кіраўнік семінара, загадчык кафедры алгебры, геаметрыі і методыкі выкладання матэматыкі Юрый Пракоф'евіч Залатухін.

Вучоны адзначыў, што існуючая ў некаторых універсітэтах практыка падрыхтоўкі настаўнікаў па планах і праграмах навучання навуковым прафесіям сябе не апраўдвае. Мэты, змест і метады падрыхтоўкі навуковых супрацоўнікаў і настаўнікаў-прадметнікаў настолькі розныя, што сумяшчэнне іх па такім прынцыпе не дазваляе задаволіць на выхадзе кваліфікацыйныя патрабаванні ні той, ні другой прафесіі.

У выніку канфрантацыі паміж гуманітарным, фундаментальна-навуковым, прыкладным, псіхолага-педагагічным і іншымі напрамкамі універсітэцкай праграмы з вучэбных планаў выключаюцца прадметныя, метадалагічныя, метадычныя і тэхналагічныя дысцыпліны, максімальна ўразаюцца тэрміны педагагічнай практыкі. Улічваючы адрозненні ва ўстаноўках, змесце і метадалогіі школьных і універсітэцкіх дысцыплін, а таксама нізкі сярэдні ўзровень прадметнай падрыхтоўкі абітурыентаў, няцяжка зразумець, якое негатыўнае ўздзеянне на фарміраванне настаўніцкіх кадраў аказвае падобная практыка.

Усведамленне незапатрабаванасці спецыяльных ведаў прыводзіць да таго, што ў студэнтаў, якія мяркуюць працаваць настаўнікамі, страчваецца цікавасць да вучобы, зніжаецца вучэбная актыўнасць. Неабходна прызнаць, што вялікая частка выпускнікоў навуковых спецыяльнасцей універсітэтаў адпраўляецца на працу ў школы не ўзброенай у дастатковай ступені глыбокімі прафесійна-педагагічнымі ведамі, уменнямі і навыкамі.

На думку Ю.П.Залатухіна, само жыццё патрабуе, каб універсітэцкая адукацыйная праграма ў вялікай ступені ўлічвала патрэбы студэнтаў. У прыватнасці, павінна быць дыферэнцыявана навучанне будучых вучоных і настаўнікаў. Сучасная сацыяльная практыка прывяла ўжо да таго, што ва універсітэце з'явіліся факультэты, выразна зарыентаваныя на масавыя прафесіі (накшталт педагагічнага), створаны асновы для фарміравання політэхнічнага напрамку падрыхтоўкі (у рамках фізіка-тэхнічнага факультэта), узніклі падраздзяленні, якія адпавядаюць патрабаванням рыначнай эканомікі (напрыклад, Акадэмія паслядыпломнай адукацыі).

Гэта, па сутнасці, азначае, што мы маем справу са стыхійным пераходам ад схемы так званага класічнага (акадэмічнага, даследчага) універсітэта да схемы сучаснага рэгіянальнага мульверсітэта.

Працэсы змянення структуры і зместу універсітэцкай праграмы, на думку кіраўніка семінара, з'яўляюцца сацыяльна абумоўленымі і звязаны з тэндэнцыяй узмацнення прыкладной накіраванасці вышэйшай адукацыі ў развітых краінах. У рамках рэгіянальнага мульверсітэта падраздзяленні, якія забяспечваюць акадэмічную і прафесійную падрыхтоўку, маглі б існаваць аўтаномна, узбагачаючы адно аднаго і выконваючы свае задачы з улікам новых магчымасцей. І заканамерным крокам у гэтым напрамку можа стаць стварэнне ва універсітэце педагагічнага дэпартамента, які арганізуе і каардынуе навучанне педагагічным прафесіям па ўсім спектры спецыяльнасцей.

Міра КАСПЕРКА,
сакратар семінара "Матэматычная адукацыя"

Перыёдыка

Скажы "Крыніцы" – "так!"

Часопіс "Крыніца" перажыў узлёты і катаклізмы, але як сімвал жыцця – *крыніца* – ён знаходзіў шлях да чытача. Часопіс з'яўляецца літаратурна-культуралагічным выданнем на беларускай мове і займае адметнае месца ў нацыянальнай культурнай прасторы. Мы імкнемся быць у поўным сэнсе гэтых слоў – *сучасным літаратурным часопісам*. Але гэта не азначае, што па-за ўвагаю застаецца гісторыя літаратуры. Наадварот, з нумара ў нумар з'яўляюцца публікацыі, прысвечаныя выдатным, а часам і забытым пісьменнікам. Важна, што ў дзень мінулы мы глядзім з дня сённяшняга, а таму і аналіз творчасці, увага аўтараў крытычных артыкулаў ці літаратуразнаўчых эсэ грунтуюцца на сучасных падыходах і патрабаваннях да мастацкага твора. Бадай што ўсе літаратурныя постаці, на якіх засяроджваецца "Крыніца", вывучаюцца ў школе, гуманітарных ВНУ. На сустрэчах настаўнікі, студэнты, бібліятэкары скардзяцца, што не хапае ў апошнія гады матэрыялаў па беларускай літаратуры, і невядома, што адбываецца зараз у гэтай галіне нацыянальнай культуры (ды і як ведаць, калі пры такіх тыражах выданняў сучасная арыгінальная літаратура можа ператварыцца ў літаратуру для літаратараў?)... І ў той жа час па-за ўвагай школы (вельмі сумна, што вышэйшай – таксама) застаецца незапатрабаваным у поўнай меры, як ён таго заслугоўвае, і наш часопіс. А тым часам у кожным нумары змяшчаюцца цікавыя, адметныя для літаратурнага працэсу творы беларускіх пісьменнікаў, дэбютуюць у літаратурнае жыццё новыя аўтары. Так, з дэбютаў "Крыніцы" за гэты год можна назваць вершаваныя падборкі Алены Анёлы і Веры Бурлак, аповесць Алены Брава. Змешчаны строга адабраныя для публікацыі творы паэтаў Аркадзя Моркаўкі і Валеры Маракова, якія назаўсёды ўвайшлі ў гісторыю літаратуры. З сучасных літаратараў – творы Ніла Гілевіча, Алеся Жука, Леаніда Дранько-Майсюка, Алега Мінкіна, Анатоля Сыса. Зараз падрыхтаваны да друку творы Аляксея Пысіна, Уладзіміра Арлова, Адама Глобуса, Міколы Лупсякова (дарэчы, у рэдакцыйным партфелі знаходзіцца яшчэ нідзе не публікаванае апавяданне гэтага цікавага і несправядліва забытага пісьменніка) ... Ідзе праца над творамі Францішкі Уршулі Радзівіл, Юльяна Нямцэвіча, Кузьмы Чорнага, Яўгеніі Янішчыц і інш.

У кожным нумары "Крыніцы" змяшчаюцца творы замежных пісьменнікаў у перакладзе на беларускую мову. Мы імкнемся данасіць да чытача самае цікавае і адметнае з іншых літаратур свету, змяшчаем крытычныя артыкулы, падаём постаці замежных пісьменнікаў. Для большасці чытачоў многія імёны і творы сучаснай замежнай літаратуры, якія змяшчае "Крыніца", невядомыя – па простай прычыне: недаступныя, бо дзеля іх прачытання трэба ехаць за мяжу, набываць кнігі, часопісы на англійскай, французскай, нямецкай, іспанскай і іншых мовах. Сёлета "Крыніца" надрукавала постаці і творы Умбэрта Эка, Гіёма Апалінэра, Олдаса Хакслі, Артэгі-і-Гасэта, Вірджыніі Вульф, Ірвіна Шоў, Габрыэля Гарсія Маркеса, Джона Фаўлза (пісьменнік адгукнуўся на гэтую публікацыю ў "Крыніцы" лістом, мы маем намер яго змясціць), Джэймса Джойса, Оскара Уайльда, прысвяціла публікацыю амерыканскай гатычнай навеле... У наступным годзе з'явяцца постаці Гюнтара Граса і нядаўніх нобелеўскіх лаўрэатаў, а таксама шэраг цікавых імёнаў і твораў сучаснай замежнай літаратуры. З бестселераў падрыхтаваны да друку раман Паула Куэльё "Алхімік" у перакладзе Валеры Буйвала.

Гэта ўсё планы, блізкія і – рэальныя, калі вы, шаноўныя чытачы, скажаце: так, нам гэта цікава і неабходна! І сваё "так!" пацвердзіце падпіскай на наш часопіс. Кошт індывідуальнай падпіскі на паўгоддзе складае 6000 руб., ведамаснай – 9000 руб. Асобна звяртаюся да кіраўнікоў бібліятэк, школ, устаноў сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі. Вельмі паважаныя кіраўнікі, мы ўпэўнены: вы мудрыя людзі, і таму сярод прыярытэтаў вашай дзейнасці – нязменна папаўняць бібліятэчныя фонды падпіснымі беларускімі літаратурнымі выданнямі.

Дарагія чытачы, мы спадзяёмся ў наступным годзе – у больш аддаленай будучыні таксама – быць разам з вамі, працаваць дзеля вас і Бацькаўшчыны.

Ала КАНАПЕЛЬКА,
галоўны рэдактар часопіса "Крыніца".

Званок з рэдакцыі

Дзед Мароз, падары!

Трэцяя школа ў гарадскім пасёлку Узда, што на Міншчыне, будуецца ўжо даволі даўно - 10 гадоў. Але ў апошні год праца на будоўлі закіпела, і новаспечаны дырэктар Зінаіда Рыгораўна Жукоўская цешыла сябе думкай, што новы, 2002 год яна ўрэшце сустрэне ва ўтульным кабінеце, а не на будаўнічай пляцоўцы.

На жаль, па словах Зінаіды Рыгораўны, у апошнія паўтара месяцы на будоўлі назіраецца зацішша. Працуе толькі 7–10 чалавек. Будынак не ацяпляецца. Генпадрадчык ("Мінскаблсельбуд") тлумачыць сітуацыю адсутнасцю сродкаў. Таму зразумела, што весці аддзелачныя работы пры мінусавой тэмпературы немагчыма. Ды і няма каму.

Цікава, што тое абсталяванне, заяўка на якое рабілася ў 1991 годзе, ужо даўно састарэла. І трэба заказваць і вырабляць новае.

Разлічана новая школа на 620 месцаў, а займацца ў ёй будуць, па словах Зінаіды Рыгораўны, больш за 750 вучняў. Дзве гарадскія школы працуюць у дзве змены, адзін час была нават трэцяя змена.

Зінаіда Рыгораўна – часты госць у многіх высокіх інстанцыях. Аб праблемах новабудоўлі ведаюць у аблана, аблвыканкаме.

Нельга сказаць, што адносяцца да гэтых праблем абыякава, але тым не менш справа рухаецца вельмі марудна. У той жа час многія дзеці і бацькі з гарадскога пасёлка Узда вельмі чакаюць адкрыцця новай школы.

Апошні час у высокіх урадавых колах не-не ды і прагучыць думка, што хутка і старыя школы будуць пуставаць. Але гэтае меркаванне не мае дачынення да Узды, бо, па словах загадчыка райана Пятра Уладзіміравіча Матыля, у апошнія гады тут назіраецца прырост нараджальнасці. І недахопу школьнікаў не будзе.

Сёння, калі напярэдадні Новага года дзеці просяць у Дзеда Мароза падарункі, Зінаіда Рыгораўна ў думках таксама звяртаецца да яго і просіць, каб 2002 год быў годам наваселля для школы.

Ала ШАЎЦОВА.

Весткі

Урачыстасць з нагоды юбілею

Нядаўна таварыству польскай культуры на Лідчыне споўнілася дзесяць гадоў.

Яго лідэры, актыўна развіваючы лепшыя традыцыі свайго народа, цесна супрацоўнічаюць з нацыянальнымі суполкамі літоўцаў, татараў, яўрэяў. Асабліва цесныя адносіны завязаліся з "Таварыствам беларускай мовы".

За гэты час зроблена шмат добрых спраў: створаны і дасягнуў вышынь майстэрства вакальны гурт "Крэсавяцы", наладжаны выезд дзяцей падчас школьных канікулаў на аздараўленне ў Польшчу, арганізоўваюцца і праводзяцца навукова-практычныя канферэнцыі і пасяджэнні.

Вялікі ўклад у работу таварыства ўносіць Аляксандр Калышка, які ўсе гэтыя гады з'яўляецца ягоным старшынёй.

Святочная ўрачыстасць з нагоды юбілею праходзіла ў музычным цэнтры "Панарама", куды сабралася шмат гасцей.

Казімір ЮРОЙЦЬ.

"Маладзічок"

Такую назву мае літаратурнае аб'яднанне, якое дзейнічае на базе Цэнтральнай дзіцячай бібліятэкі Гомеля.

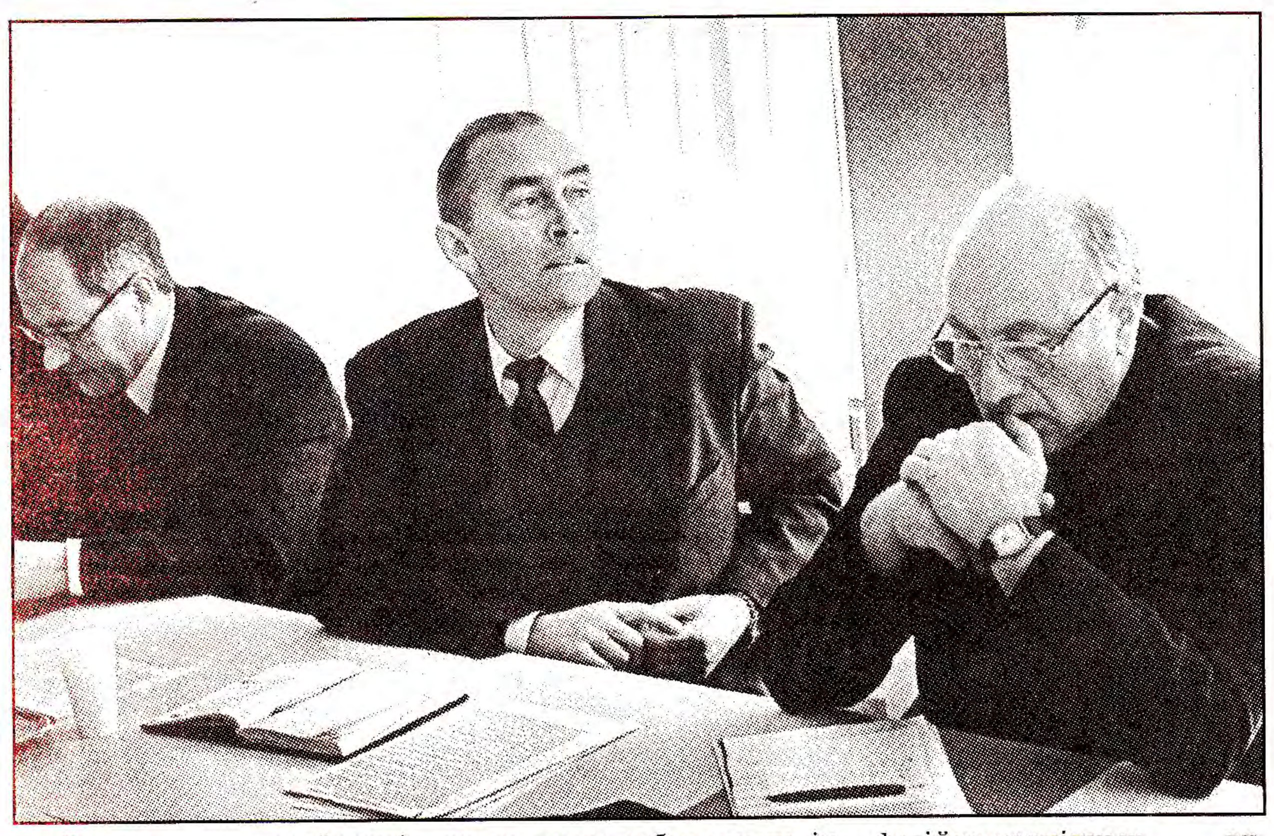
На пасяджэнні аб'яднання наведваюцца многія школьнікі, горача ўлюбёныя ў роднае слова, у жыццё і прыроду.

На днях у літаб'яднанні адбылася прэзентацыя першага самадрукаванага выдання, якое таксама назвалі "Маладзічок". Творы пачаткоўцаў парадавалі чытачоў юным імпэтам, неардынарнасцю думак. Няхай не кожны стане ў будучым прафесійным літаратарам, але святло, атрыманае ў Цэнтральнай дзіцячай бібліятэцы, будзе заўсёды асвечваць іх жыццёвую дарогу.

Загадчыца бібліятэкі Ала Сяргееўна Марозава выказала надзею, што святло "Маладзічка" ніколі не патухне, бо юныя творцы знойдуцца ў кожнай школе, кожным доме. Галоўнае, каб дзеці і падлеткі сталі больш шчырымі, спагадлівымі, не згубілі на сцяжынах нашага нялёгкага жыцця дабрыню да людзей, усяго жывога на зямлі.

Ганна АТРОШЧАНКА.
Гомель.

Наступны нумар "Настаўніцкай газеты" выйдзе ў свет 27 снежня 2001 года.

Рэформа

Ісці наперад можна толькі прадуманым курсам

Вялікую цікавасць у педагагічнай грамадскасці выклікалі надрукаваныя матэрыялы пра вопыт распрацоўкі на базе ліцэя БДУ мадэлі старэйшай ступені сярэдняй школы.

Нядаўна ў ліцэі па гэтай праблематыцы, як і наогул па пытаннях рэфармавання школы, прайшла нарада-семінар пад кіраўніцтвам Міністра адукацыі П.І.Брыгадзіна з прадстаўнікамі асацыяцый дырэктараў школ, Нацыянальнага інстытута адукацыі, Акадэміі паслядыпломнай адукацыі.

Вопыт дзейнасці ліцэйскіх класаў, на думку некаторых выступоўцаў, больш прымальны для вялікіх гарадоў. У малых жа існуюць праблемы. Можна прывесці такі прыклад. Напаўняльнасць ліцэйскіх класаў - 20-25 чалавек. Такую колькасць, напрыклад, хіміка-біялагічнага профілю, набраць практычна немагчыма. У гэтым выпадку ёсць вопыт фарміравання ліцэйскіх міжпрафільных класаў. Для такіх класаў вучэбныя планы павінны складацца так, каб агульныя базавыя прадметы яны праходзілі разам.

Добра адпрацаваны план навучання ў ліцэі БДУ можа выкарыстоўвацца іншымі пры пэўных умовах. Першая з іх - кадры, якія б маглі рэалізаваць яго. У ВНУ ж кожны фахавец жорстка прывязаны да сваёй спецыялізацыі. Другая - неабходна выпрацаваць мінімум прадметаў, а далей ужо гаварыць пра іх паглыбленне. Трэцяе - бацькі павінны мець вялікі выбар, каб задзейнічаць індывідуальныя магчымасці дзяцей. І, нарэшце, - належная матэрыяльная база.

Дырэктары сельскіх школ таксама прапанавалі ідэю стварэння профільна-прыкладных класаў. Яна вельмі актуальная, калі ўлічыць, што ў сельскай школе невялікія магчымасці стварэння ліцэйскіх класаў, бо ўсё ж большасць вучняў не валодае здольнасцямі для паглыбленага вывучэння прадметаў. Напрыклад, можна арганізаваць для дзяўчат старэйшага ўзросту профільны клас кройкі і шыцця. З іх атрымліваюцца цудоўныя закройшчыцы. Яны такім чынам займеюць магчымасць зарабляць на жыццё. У калгасах і саўгасах сёння не хапае механізатараў і вадзіцеляў. У той жа час ПТВ у тым або іншым раёне не могуць забяспечыць іх гэтымі кадрамі. І тут на дапамогу можа прыйсці школа.

Увогуле, вопыт работы ліцэя БДУ на нарадзе атрымаў самую высокую ацэнку. І перш за ўсё таму, што гэты калектыў не на словах, а на справе займаецца гуманізацыяй навучальнага працэсу. Яна заключаецца ў тым, што дзіцяці дадзена права выбару, свабоднага выбару. У залежнасці ад выбару і здольнасцей вучня, можна сказаць, складаецца такая праграма, якую ён у сілу сваіх фізіялагічных і разумовых здольнасцей можа засвоіць.

Што ж часта назіраецца ў звычайнай школе? Колькасць гадзін на вывучэнне прадмета скарачаецца, а аб'ём матэрыялу застаецца ранейшым. Дык аб якой гуманізацыі тут можна гаварыць? Засвоіць гэтыя прадметы практычна немагчыма. Увогуле, наконт зместу адукацыі на нарадзе гаварылася вельмі многа і ў асноўным у крытычным плане. Многа паўтораў, нестыковак, часам праграмы проста перагружаны. Пры складанні вучэбных праграм павінен быць задзейнічаны вопыт практыкаў, настаўнікаў з багатым вопытам. Яны выдатна бачаць унутраную логіку засваення матэрыялу, яго зместу.

Трэба адзначыць, што нарада праходзіла ў жывой, дыскусійнай форме. Раз-пораз Міністр адукацыі Пётр Іванавіч Брыгадзін браў слова, каб адразу пракаментаваць тую або іншую праблему. Але галоўнае, аб чым ён гаварыў, - гэта аб неабходнасці сістэмнага рэфармавання адукацыі, з улікам усіх ступеней навучання.

- Перад рознымі адукацыйнымі ўстановамі стаяць і розныя задачы. Для сярэдніх спецыяльных устаноў яны адны, для прафесійна-тэхнічных вучылішчаў - другія, і гэтак далей. Напрыклад, стварылі каледжы. У гэтым была свая логіка. Мэта - каб выпускнік каледжа ішоў не на першы курс ВНУ, а на трэці. І адсюль павінны складацца вучэбныя планы.

Мы пайшлі зверху, рэфармуючы ВНУ, ствараючы многаўзроўневую адукацыю і пайшлі ўніз - і будуем адпаведную сістэму. Адсюль - і іншыя тэхналогіі, іншыя навучальныя класы. Якія задачы мы вырашаем? Мы прынялі ідэалогію - адукацыя праз усё жыццё. Для рэалізацыі гэтай ідэі і будуць стварацца адпаведныя ўмовы.

Другая задача - адаптуючы нашага дзіцяці. Адаптуючы рынку прагаменую жыццё ў згодзе з самім сабой, з людзьмі, з прыродай. Зноў жа і тут вучэбны працэс неабходна ладзіць у адпаведнасці з такой ідэяй.

Ліцэі ліцэямі, а на нарадзе шырока абмяркоўвалася і пытанне захавання агульнаадукацыйнай школы. І ўсе прыйшлі да высновы, што яна ўсё ж павінна быць з тэхналагічным ухілам.

Пачынаць жа рэформу варта менавіта з самай масавай агульнаадукацыйнай школы, бо сёння там часам назіраюцца проста абсурдныя рэчы, калі, напрыклад, па біялогіі вучань 12 урокаў запар вывучае чарвякоў.

Міністр адукацыі П.І.Брыгадзін:

- Міністэрства адукацыі падзяляе заклапочанасць сельскіх школ. Але іх праблемы нам дастаткова добра знаёмы - і для вырашэння складаецца праграма, узгадняецца з губернатарамі абласцей. Падтрымліваецца праграма "Аўтобус". Ажыццяўляецца індывідуальны падыход да работы малакамплектных школ. Думаю, на працягу двух гадоў гэтыя праблемы мы вырашым менавіта за кошт падвозу дзяцей, стварэння ліцэйскіх класаў. Канешне, мы на ўсе сілы захаваем пачатковую школу.

Наконт запатрабаванасці выпускнікоў. Цяпер распрацоўваецца генеральная схема размяшчэння адукацыйных установаў у рэспубліцы з улікам дэмаграфічнай сітуацыі, эканамічнага развіцця рэгіёнаў.

Што датычыць ліцэйскага руху. Размова ні ў якім разе не ідзе пра тое, каб ператварыць усе агульнаадукацыйныя школы ў ліцэі. Інакш атрымаецца поўная прафанацыя. Ніхто нікога не збіраецца прымушаць або фарсіраваць сітуацыю. Тая або іншая ўстанова можа перайсці ў іншы статус толькі па меры гатоўнасці, прайшоўшы атэстацыю.

Узважана будзе ажыццяўляцца і пераход на трыместры, пяцідзёнку. Урэшце, сёння ў школ ёсць права такога пераходу. Але мы не прадастаўлялі школе права карэкціраваць вучэбныя планы. Адсюль - перагрузкі. Таму ўзнікае пытанне, як расшырыць школьны кампанент, як зрабіць школу больш самастойнай. Выкладанне часткі прадметаў, безумоўна, патрабуе канкрэтызацыі навучальных праграм, а можа навет і выключэння з іх. Многія прадметы ўводзіліся пад настрой. Міністр сказаў і аб памылковасці думкі, што нібыта школа падганяецца пад патрабы ВНУ. Гэта датычыць толькі ліцэяў, ліцэйскіх класаў.

Выказаныя заўвагі, праблемы па пытаннях развіцця школы сістэматызаваў першы намеснік Міністра адукацыі Аляксандр Іванавіч Жук, адзначыў вузкія месцы, крытычна паставіўся да многіх пазіцый сённяшняга стану.

Першы блок праблем - канцэптуальныя: якой павінна быць старэйшая ступень школы. Другі - змястоўна-тэхналагічныя аспекты: якімі павінны быць змест адукацыі, падручнікі і г.д. І некаторыя моманты звязаны з арганізацыйна-кіраўнічымі праблемамі. Што трэба рабіць, калі і якім чынам.

У пэўным сэнсе склалася алагічная сітуацыя. Рэформа пачалася, але вядзецца яна з калёс. Не ўяўляючы, што павінна быць на ўсіх ступенях адукацыі агульнаадукацыйнай школы, асабліва на старэйшай ступені, мы тым не менш распрацавалі новыя навучальныя праграмы на шэрагу класаў, маем новыя падручнікі, якія, на жаль, не заўсёды нас задавальняюць. Гэтая праблема, напэўна, цягне за сабой і ўсе іншыя.

Праблема пераемнасці. Чаму мы змагаемся за старэйшую ступень? Сапраўды, ВНУ ў многім вызначаюць патрабаванні да школы. Гэта, напэўна, не зусім правільна. І пераход да адзінага дзяржаўнага экзамену многія праблемы вырашыць.

Асноўнай ідэалогіі павінна стаць і палажэнне аб выключэнні пастаянных нагрузак навучэнцаў, перагрузак. У старэйшай школе - максімум 34 гадзіны ў тыдзень з улікам пяцідзёнкі. З улікам здвоеных пар, а такая практыка ліцэяў, гімназій ёсць, выходзім яшчэ на адзін шлях зніжэння перагрузак. Значыць, і навучальная праграма будзе фарміравацца з улікам гэтых гадзін. Сёння ж мы маем бясспрэчны факт, што нават не можам прыблізіцца да нармальнай нагрузкі. Пры наяўнай наменклатуры прадметаў нічога нельга зрабіць. І тут немагчыма пераацаніць вопыт ліцэя БДУ па стварэнні інтэграваных курсаў.

Наступная праблема - прафілізацыя і дыферэнцыяцыя. Пытанне: колькі і якія павінны быць профілі, дый як улічыць спецыфіку сельскай школы? Цяпер можна вызначыць наступныя: фізіка-матэматычны, хіміка-біялагічны, філалагічны і сацыяльна-гуманітарны профілі. Да гэтага можна дадаць і тэхналагічны. Можна прыплюсаваць і спартыўны. Мы ведаем многа дзяцей фізічна здаровых, але яны не могуць вучыцца на іншых профілях. Пры тым, што ў рэспубліцы дзейнічаюць спартыўныя школы. Што датычыць сельскіх школ, то тут плануецца пайсці на ўзбуйненне іх, асабліва на старэйшай ступені, з падвозам вучняў да навучальнай установы, стварэннем інтэрнатаў. Паралельна можна вырашаць і шэраг іншых праблем. Стварыць высокапрафесійны калектыў, арганізаваць на належным узроўні выхаваўчую работу, харчаванне, абсталяванне камп'ютэрны клас.

Падрабязна спыніўся А.І.Жук на праблемах зместу падручнікаў. Некаторыя з іх патрабуюць істотнай дапрацоўкі. Прыводзіцца прыклад, калі друкаванне падручніка па літаратурнай крытыцы аб'ёмам больш за 500 старонак прыйшлося ў апошні момант прыпыніць.

Добры падручнік можна стварыць толькі тады, калі будзе створана здольная творчая група і будзе запатрабаваны вопыт практычнай работы. І, відома ж - метадычная экспертыза. Сёння ж сітуацыя часам складваецца так, што немагчыма знайсці адказнага за дрэнна выпушчаны падручнік.

Шырока абмяркоўваўся на нарадзе і пераход на дзесяцібальную сістэму ацэнкі ведаў. Закрануў Аляксандр Іванавіч і тэму правядзення эксперыментаў у сістэме адукацыі. Калі падлічыць, дык аказалася, што працуюць каля 2000 эксперыментальных школ. Гэта амаль палова. Зразумела, што адзін Нацыянальны інстытут адукацыі, а ён сабе выдзеліў каля 200 эксперыментальных школ, і Акадэмія паслядыпломнай адукацыі ніяк не могуць весці такую работу. У гэтай сферы неабходна правесці рэвізію і паглядзець рэальна, дзе ідуць эксперыменты, якія яны і якая ад іх карысць. Не адводзіцца да канца адно, а бярэмся ўжо за новае.

На нарадзе таксама прысутнічаў і выступіў намеснік старшыні Брэсцкага аблвыканкама Л.А.Цупрык. Ён расказаў аб тым, як ідзе рэформа школы ў вобласці, якія прымаюцца захады для сацыяльнай абароны настаўнікаў і вучняў. У прыватнасці, прысутным было цікава пачуць пра вопыт пераходу школ на пяцідзёнку. З лютага 2002 г. усе школы Брэсцкай вобласці пачнуць працаваць у новым рэжыме. Пра гэта чытайце на старонках "Настаўніцкай газеты" ў бліжэйшы час.

Адам МАРКЕВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: 1. Міністр адукацыі П.І.Брыгадзін вядзе нараду. 2. Дырэктар ліцэя БДУ Г.У.Пальчык дзеліцца вопытам работы. 3. Дырэктар Баравукскай сярэдняй школы №15 М.М.Лузгін Наваполацка выказвае свае прапановы.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Пра "сямейны клан", і не толькі

Дырэктар Бараўлянскай сярэдняй школы №2 В.Г.Маркін упэўнены, што праца ў адным калектыве са сваякамі не можа адмоўна паўплываць на прафесіяналізм - меркаваць пра яго трэба па ўзроўні падрыхтоўкі вучняў, а на гэта школа скардзіцца не павінна. Па педагагічным шляху разам з ім ідуць жонка, сястра, а таксама дачка і пляменніца, якія прынялі эстафету ад бацькоў.

Аднак гаварыць пра вопыт пакаленняў у сваёй сям'і Уладзімір Георгіевіч палічыў нясціплым, да таго ж у недалёкім мінулым яго папракалі за нібыта стварэнне "сямейны клан". Апошняе ў мяне выклікала шчырае здзіўленне – ва ўсіх прафесіях непарыўны ланцужок сваякоў ва ўсе часы лічыўся дынастыяй і высока цаніўся. Удавацца ў архіўныя падрабязнасці я не стала, а прыняла прапанову пагаварыць з маладой настаўніцай рускай мовы і літаратуры А.А.Конах, якая стала педагогам, пайшоўшы па слядах сваёй маці. Гэтая прапанова была для мяне як падарунак лёсу – Анастасія Аляксандраўна з другога па дзевяты клас займалася ў маім тэатральна-мастацкім клубе "Русалачка" пры бібліятэцы п.Лясны. Яго вялікасць Выпадак прадаставіў магчымасць адчуць на сабе выслоўе: "Настаўнік, выхавай вучня, каб было ў каго потым вучыцца".

- Насця, ты заўсёды крыўдзілася, калі табе гаварылі, што школьная сцяжынка прывядзе цябе на настаўніцкую дарогу, але тым не менш гэтыя прароцтвы спраўдзіліся.

– Усе ведалі, што я расла сярод гуманітарыяў, і проста іншага сказаць не маглі. Сама ж я вызначылася толькі пасля заканчэння школы.

- Адыгралі ролю гены або асяроддзе?

– Усё разам – быў пэўны ўплыў, але я лічу свой выбар правільным.

- Да таго ж вопыт мамы заўсёды будзе карысным?

– Ведома, як парады шмат значаць, але наўрад ці падымуць яны мяне да яе ўзроўню.

- Я ў Бялінскага вычытала, што "вучань ніколі не пераўзыдзе свайго настаўніка, калі бачыць у ім узор, а не саперніка".

– Гэта так, і над павышэннем прафесіяналізму я буду пастаянна працаваць. Але пра такіх, як мая мама, кажуць: "настаўнік старой загартоўкі" – строгая, вытрыманая, патрабавальная, справядлівая, яна ведае сваю справу да тонкасцей. Лёс ёй дастаўся нялёгкі, і я ганаруся, што яна не зламалася. Бацька заявіў, што хоча жыць спакойна, пакінуў нас, калі брат вось-вось павінен быў нарадзіцца. Я была яшчэ малой. Здароўе ў мамы не вельмі добрае, але перад здрадніцтвам устаяла і захавала ў сабе ўсе лепшыя чалавечыя якасці. Лічу, што нас яна выхавала цудоўна.

- Аўтарытэт мамы неяк паўплываў на адносіны вучняў да цябе?

– Не задумвалася. Напэўна, так, але ўсяго хапае ў іх паводзінах на ўроках. Я думаю, што сваяцкія сувязі тут ні пры чым.

- Кароль з казкі "Папялушка" гаварыў: "Сувязі сувязямі, але і сумленне трэба мець".

– Я з ім згодна – як ты сябе паставіш, так і да цябе будуць адносіцца.

- Цяжка працаваць у калектыве, які некалі вёў цябе да атэстата сталасці?

– Хутчэй, адказна. Вельмі не хочацца страціць яго павагу.

- Гэта і зразумела: калі былыя настаўнікі - цяпер твае калегі, то твая дзейнасць - ацэнка і плён іх шматгадовай працы. А як ты патлумачыш той факт, што многія, хто скончыў школу, перастаюць вітацца з настаўнікамі?

– Выдаткі выхавання. І што адзначыла не я – нас ігнараваць пачынаюць у большасці сваёй тыя, хто лічыўся станоўчым вучнем. Я гэтага не разумею, таму што я памятаю і пазнаю сваіх выхавальнікаў з дзіцячага сада.

- Насця, цяпер моладзь найперш шукае меркантыльную выгаду. Працьма беспрацоўных сярод іх не таму, што няма працоўных месцаў, а таму, што там мала плацяць. Твая праца ў гэтым плане таксама не прэстыжная. Ты энтузіяст, які верыць у цудоўнае Далёка?

– У яго мы верым усім калектывам. У мяне працоўны шлях толькі пачаўся, можа, і дачакаюся матэрыяльнага ўзнагароджання працы настаўніка.

- Скажы, заняткі ў тэатральна-мастацкім клубе "Русалачка" што-небудзь далі табе для жыцця, вучобы і працы?

– Вельмі шмат, і гэта я магу сказаць ад імя ўсіх, з кім там займалася. Асабіста я засвоіла ісціну, што ў гневе трэба набрацца духу і пачакаць, пакуль эмоцыі ўлягуцца, і толькі тады прымаць рашэнне. Гэтая навука аказалася вельмі каштоўнай як у жыцці, так і ў настаўніцкай працы.

Рэпетыцыі над роллю ў спектаклях развілі логіку, мысленне, павялічылі слоўнікавы запас, навучылі імправізацыі. Я неяк пачула выказванне, што кожнае дзіця – паэт, а настаўніку трэба толькі ўмець увесці яго ў свет творчасці. Да гэтага я імкнуся заўсёды ў сваёй рабоце. Цяпер я магу сцвярджаць, што такія клубы – вялізная падтрымка школе, бацькам і, перш за ўсё, падлеткам.

Ларыса ВЛАДЫКА-РЫХЦІКАВА.

Школьнае жыццё

Ці пабудуе дырэктар Бягеза тунель?

Чацвёртая лепельская школа. Сяджу на ўроку геаграфіі ў дзесятым "А". Вядзе ўрок Аляксандра Васільеўна Сільвановіч, а побач са мною - дырэктар школы Вера Міхайлаўна Бягеза, таксама настаўніца геаграфіі. Урок, як кажуць, па профілю, і Вера Міхайлаўна заўважае кожную дэталь, кожны нюанс. Між тым, яшчэ і паспявае дзяліцца са мною ўражаннямі:

– Не люблю геаграфію ў дзесятым, мо таму і аддала яе іншым настаўнікам. Раней была тут вельмі цікавая эканамічная геаграфія. Зараз жа яна чамусьці перанесена ў сёмы-восьмы клас, дзе вучні без папярэдняй падрыхтоўкі нават не ўсе тэрміны разумеюць. А ў дзесятым – адны паўторы.

– Клас хоць моцны? – пытаюся ў яе.

– Гэты дзесяты ў нас моцны. Бачыце, як бойка адказваюць. Тут людзі і сур'ёзныя, і працуюць на інстытут.

– Тут, бадай, адны дзяўчаты.

– Затое трое хлопцаў, якія ёсць, адчуваецца, якраз і складаюць касцяк. Гэта клас з экалагічным профілем. Неяк спачатку мне раілі фарміраваць паралелі з прыкладна аднолькавых у плане эрудыцыі вучняў, "раскідваць" іх так, каб не было слабейшых ці мацнейшых класаў. Зараз зразумела: не, патрэбны моцныя, профільныя класы, дзе будзе весціся канкрэтная работа з разлікам на інстытуцкую праграму.

– А якія яшчэ профілі ёсць у вашай школе?

– Паглыбленае вывучэнне матэматыкі ў восьмым, у пятым – замежнай мовы, у трэцім класе – рускай. І нават у падрыхтоўчым і першым класах мы ўвялі замежную мову.

– Не рана?

– Не. Наадварот. Гэта завабіць у нашу школу вучняў. Самі разумееце, наколькі зараз бацькі імкнуцца, каб дзеці вывучалі замежную ледзьве не з калыскі. А ў нас, між іншым, сёлета ў падрыхтоўчы клас прыйшло ўсяго дванаццаць чалавек. Ужо налета чакаем станоўчых вынікаў ад свайго новаўвядзення.

Што ж, канкурэнцыя. Зараз ва ўмовах рынку даводзіцца працаваць і школам. Між тым, у лепельскага абывацеля да гэтага часу недзе ў падсвядомасці сядзіць "градацыя", паводле якой чацвёртая школа застаецца чацвёртай. Так званы яе постінтэрнацкі сіндром (калісьці ж была створана на базе школы-інтэрната) аказаўся вельмі жывучым. Вось і даводзіцца ўвесь час даказваць, што ты не вярблюд. Бацькі імкнуцца найперш аддаць сваіх дзяцей, напрыклад, у другую школу. Як жа – гімназія! Яны не ўлічваюць, што ў малакамплектнай школе больш магчымасцей для якаснага навучання, чым у вялікім гармідары, няхай там і мёдам мазана. У чацвёртай школе – пяцьсот дваццаць сем вучняў, у класах – чалавек па дваццаць: тая аптымальная колькасць, калі можна кожнага вучня спытаць на ўроку. Не прасачкуеш, не праседзіш урок, як мыш пад венікам.

Матэрыяльная база. Ды яна, бадай, такая ж, як і ў іншых школах. На жаль, будынкі старыя – толькі і глядзі, дзе падправіць. А другі корпус і ўвогуле дапатопны, з вузкімі калідорамі і зусім не "кайфоваю" планіроўкаю. Тым не менш знаходзяць магчымасць і на гэтай незайздроснай аснове рабіць сёе-тое...

– Два кабінеты замежнай мовы абсталявалі, – хваліцца дырэктар, – англійскай і нямецкай, у наступным годзе плануем абсталяваць кабінет беларускай мовы. І тут, у хімкабінеце, сёлета, бачыце, яшчэ пакуль займаемся не па профілю, бо няма выйсця – у першую змену не змяшчаемся. А налета зачынім і зробім выключна для заняткаў хіміяй.

– Адкуль жа бераце сродкі? Хіба яшчэ з бюджэту нешта паступае?

– На бюджэт надзеі няма. Шэфы дапамагаюць, і потым – вяселлі...

– Як зразумець?

– Ды так і разумейце. Здаем у арэнду нашу сталовую пад вяселлі, балазе яна якраз для гэтага падыходзіць. Сёлета такім чынам зарабілі грошы на мячы фізрукам, на фарбу, зараз будзем збіраць на музычную апаратуру.

М-так. Вось ужо сапраўды – "голь на выдумку хітра". Але ж трэба неяк і школе існаваць ва ўмовах рынку. А чым ёй яшчэ гандляваць, як не метражом? Між тым, настаўнікі, як мне здаецца, ужо прызвычаіліся да новых эканамічных рэалій, і школа збольшага пачынае акліматызоўвацца ва ўмовах сацыяльнага міжсезоння, застаючыся адзіным больш-менш стабільным інстытутам грамадства. Якія б там палітычныя ветры ні веялі за вокнамі, а ў школе ведаюць: з першага верасня – тыдзень ведаў, затым мерапрыемствы, прысвечаныя сям'і, маці, асеннія кірмашы і г.д. Вось і ў чацвёртай лепельскай толькі за першую чвэрць, без якой бы там ні было раскачкі прайшла маса мерапрыемстваў як навучальнага, так і выхаваўчага плана. Сталі своеасаблівай традыцыяй у школе комплексныя мэтавыя праграмы "Асоба", "Спадчына", "Здароўе", "Цяжкія дзеці", "Сям'я", "Асяроддзе" ды іншыя. Адразу ж, яшчэ з верасня, запрацавалі гурткі: вакальна-харэаграфічны, фальклорны, драматычны, тэхнічныя гурткі, а таксама дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Вельмі змястоўны тут і экалагічны кірунак працы, якім займаецца рознаўзроставы эка-клуб "Зямляне".

Яшчэ адна характэрная дэталь. У чацвёртай лепельскай школе, дарэчы, у адзінай з гарадскіх, ужо колькі гадоў існуе музей "Лепельшчына літаратурная". Сёлета работа вакол музея атрымала як бы другое дыханне разам са стварэннем творчага гуртка "Крынічка". Школьны гурток будзе працаваць на базе Цэнтра дзіцячай творчасці: і Цэнтру, і школе выгадна. Такім чынам, мяркуецца не проста прадоўжыць збор матэрыялу для музея, але і адушавіць літаратурную справу на практыцы, наладзіць цесныя сувязі з раённым літаб'яднаннем "Выток", якое працуе пры РДК, сумесныя літаратурныя вечарыны, творчыя сустрэчы з пісьменнікамі ды паэтамі, арганізаваць, нарэшце, літаратурную вучобу. Трэба сказаць, што поле дзейнасці тут вельмі шырокае, і ніва можа даць багаты ўраджай.

Наогул, выхаванне пачуцця прыгажосці ўзведзена тут ледзьве не ў ранг культу. Дастаткова зазірнуць у кабінет сусветнай мастацкай культуры, каб у гэтым упэўніцца. Праўда, любы культ залежыць ад асобы. Не было б у школе Надзеі Віктараўны Старадумавай, гаспадыні гэтага кабінета, хто яго ведае, ці існаваў бы і сам кабінет у тым выглядзе, які ён мае. Але ж і ёй таксама дапамагалі. Як правіла, хтосьці знаходзіў нешта патрэбнае і па тэме, нехта прыносіў, аддаваў Надзеі Віктараўне – вось і атрымаўся такі своеасаблівы астравок, дзе выхоўваюць прыгажосцю.

А калі б не было ў школе такога псіхолага, як Таццяна Віталеўна Лымарава? Выпадкова пазнаёміўшыся са школьным псіхолагам, я адразу ж захацеў наведаць яе псіхалагічны практыкум. Нават не магу сказаць, чаму. Проста было такое адчуванне, магчыма, на экстрасенсорным узроўні, што там я знайду сваю журналісцкую ўдачу. Быў відавочны прафесіяналізм, было бачна, што такога педагога павінны любіць вучні. Я не памыліўся – вучні ішлі на факультатыў, для іх, зрэшты, зусім не абыякавы, не толькі па сваім уласным жаданні. Яны не маглі дачакацца заняткаў. Яны казалі: не абавязкова, затое гэта нам патрэбна. Чым жа так прываражыла іх настаўніца? Пакуль што для мяне гэта таксама загадка. На заняткі я не трапіў. Таццяна Віталеўна зычліва мне растлумачыла, што трапіць я магу толькі з дазволу сваіх падлеткаў, толькі пасля таго, як яна іх да гэтага падрыхтуе. Дый то з умоваю, што я буду раўнапраўным членам калектыву.

Умовы мяне заінтрыгавалі, так што зараз чакаю запрашэння і думаю, што расповед пра тыя заняткі можа стацца асобнаю тэмаю для нататак. Пакуль жа магу толькі схематычна паведаміць, што ў школе праходзіць псіхалагічны практыкум для дзяцей розных узростаў. У шасцігодак ён называецца "Вучымся ўзаемінам", у вучняў чацвёртых класаў – "Дарога ў пяты клас", у дзесяці-, адзінаццацікласнікаў – "Я пазнаю сябе".

І напрыканцы не магу не сказаць, што многае ў школе залежыць не толькі ад асобы настаўніка, але і ад вынікаў працы кіраўніцтва. Мы кажам, добры той кіраўнік, якога не заўважаеш і не даводзіцца спамінаць ліхам, бо проста нармальна, плённа, творча пры ім працуецца. За чатыры гады дырэктарства Вера Міхайлаўна Бягеза змагла навесці парадак у школе не толькі ў побытавым плане, год за годам, пакрысе, па каліўцу, то абсталёўваючы новыя кабінеты, то рамантуючы класы, калідоры, холы, то набываючы новае абсталяванне ды інвентар. Гэты нястомны чалавек усур'ёз марыць будаваць тунель, які злучыў бы школьныя карпусы ды пазбавіў вучняў і настаўнікаў ад неабходнасці кожны раз па вуліцы пераходзіць з класа ў клас. Тунель – у нашых эканамічных рэаліях... Ды не гэта галоўнае. За чатыры гады дырэктарства Вера Міхайлаўна здолела стварыць калектыў, які не раз'ядаюць міжусобіцы – калектыў аднадумцаў, з якім лёгка працаваць. Бо праца яго скіравана на адно – дапамагчы дзецям падняцца на ногі, акліматызавацца ў жыцці.

Уладзімір МІХНО.

Пра кніжных юзераў, сотню вялікіх мастакоў і Францыска Скарыну поруч з Леанарда да Вінчы,

альбо Клопаты выдавецкай кухні

Нагодай для інтэрв'ю з пісьменнікам, дырэктарам выдавецтва "Радыёла-плюс" Уладзімірам Сіўчыкавым, паслужыў адзін досыць неардынарны выпадак са школьнага жыцця. Неяк знаёмая навучэнка Рэспубліканскага каледжа мастацтваў распавяла мне пра тое, што проста падчас заняткаў па гісторыі мастацтвазнаўства ў іх класе адбылася імправізаваная прэзентацыя кніжкі: акурат сярод урока расчыніліся дзверы, у аўдыторыю зайшоў чалавек (гэта якраз і быў Уладзімір Сіўчыкаў) і, трымаючы ў руках яшчэ "цёпленькую", толькі што з друкарні, кніжку, абвясціў вучням, што іхняя выкладчыца Галіна Багданава - насамрэч не толькі выкладчыца, але і аўтар грунтоўнага навукова-папулярнага даследавання "Великие художники XX века".

А неўзабаве мой інтарэс да выдавецтва "Радыёла-плюс" і ягонага дырэктара падагрэў і працяг той гісторыі. Як крыху пазней мне расказала ўсё тая ж знаёмая, напрыканцы чвэрці менавіта гэтая кніжка – "Великие художники XX века" – літаральна выратавала ўвесь іхні клас, аказаўшыся ў патрэбны момант бадай што адзінай даступнай крыніцай для рэфератаў па гісторыі мастацтва мінулага стагоддзя. Між іншым, адзнакі за тыя рэфераты навучэнцы каледжа атрымалі пераважна выдатныя; зусім не было праблем і з выбарам матэрыялу, паколькі даследаванне ўтрымлівае больш за сотню артыкулаў пра найвыбітнейшых мастакоў самых розных краін і напрамкаў.

Мне захацелася сустрэцца з Уладзімірам Сіўчыкавым і даведацца з першых вуснаў пра гэты і іншыя праекты выдавецтва. А таксама пра тое, які шлях праходзіць кніжка, перш чым патрапіць у рукі да чытача, у нашым выпадку – да чытача-школьніка, які падчас досыць востра адчувае праблему недахопу дапаможнай даведачнай літаратуры, асабліва калі вучыцца ў профільнай навучальнай установе...

- Уладзімір Мікалаевіч, напачатку раскажыце, калі ласка, пра спецыфіку вашага выдавецтва...

– Акрамя функцый выдавецтва ў класічным варыянце, у нас ёсць яшчэ адна функцыя, якая й вызначае нашую асаблівасць, – функцыя літагенцтва. У свой час мы зразумелі, што падчас больш цікава працаваць не па поўным вытворчым цыкле – ад задумы рукапісу да паліграфічнага выканання, а дзе-нідзе абмяжоўвацца, што называецца, верхавінай выдавецкага айсберга, выключна творчай працай з творчымі людзьмі: літаратарамі, перакладчыкамі, складальнікамі, мастакамі і г.д. Сваімі задумамі, не даведзенымі да паліграфічнага выканання, мы дзелімся з іншымі выдавецтвамі, прапаноўваючы ім, калі можна так сказаць, паўфабрыкат. У выніку атрымліваюцца сумесныя – пераважна з расійскімі буйнымі і не вельмі буйнымі выдавецтвамі – праекты.

- Мяркую, задум - здзейсненых і на перспектыву - у вашым выдавецтве шмат. Натуральна, нашу газету цікавіць літаратура, якая адрасавана школьніку...

– Тады перш-наперш трэба назваць тры слоўнікі – "Беларуска-рускі слоўнік для школьнікаў", "Арфаграфічны слоўнік для школьнікаў" і "Русско-белорусский словарь для школьников". Яны хораша прыняты аўдыторыяй, і гэта невыпадкова, бо і аўтар-складальнік (вядомы моваведнаўца, прафесар Аляксандр Мікалаевіч Булыка), і рэцэнзенты, рэдактары тут, можа быць, нават забеглі ўперад – прынамсі ў параўнанні з вядомым слоўнікам Грабчыкава, які шмат у чым ужо састарэў, нават на ўзроўні лексікі. Яшчэ адна кніжка з прамой адрасацыяй школьніку – "Персональный компьютер для школьников".

Акрамя таго, мне хацелася б расказаць і пра тыя кніжкі, якія калі не непасрэдна, дык апасродкавана, у якасці, так бы мовіць, факультатыўных выданняў, маглі б спатрэбіцца ў навучальным працэсе. Гэта: выдадзены сумесна з выдавецтвам "Аверсэв" цэлы шэраг размоўнікаў (руска-англійскі, -нямецкі, -французскі, -італьянскі, -іспанскі, -партугальскі, -польскі; у найбліжэйшых планах мяркуецца выдаць руска-турэцкі, -грэцкі, -нідэрландскі, -фінскі, -арабскі размоўнікі); даведнік "Страны мира", з якога можна пачарпнуць найноўшыя звесткі па геаграфіі, насельніцтве, клімаце, гісторыі, дзяржаўным ладзе, эканоміцы, статыстыцы і выдатных мясцінах любой краіны свету; сумесна з выдавецтвам "Попурри" серыя "Рисуем 50" і "Делаем 50", напрыклад, "Рисуем персонажей и героев литературных сказок", "Делаем 50 оригами", "Рисуем 50 памятников архитектуры" і г.д.

Дарэчы, нягледзячы на тое, што пераважная большасць нашых тыражоў ідзе на рускай мове, [illegible] "Рисуем 50 памятников архитектуры" мы стараемся ўключаць [illegible] беларускія [illegible] (Барысаглебская) царква ў Гродне, [illegible] царква ў Заслаўі. [illegible]

- Расійскія рэдактары й літаратары не касавуруцца на гэткія беларускія кантэкстуальныя "ўкідванні"?

– Папраўдзе, бывае па-рознаму... Згадаю толькі адзін выпадак. У прадмове да адной з нашых апошніх кніжак "Учимся писать шрифты" [illegible] "Огромный вклад в развитие шрифтов внесли такие титаны эпохи Возрождения, как Леонардо да Винчи и Франциск Скорина". Рэдактару падалося, што гэта несупастаўляльныя імёны, маўляў, [illegible] ўсходнеславянскага) першадрукара і проста асабіста падпісаць прадмову, каб зніклі ўсе непаразуменні з рэдактарам...

- Уладзімір Мікалаевіч, наколькі, скажам так, актуальныя кніжкі "Радыёлы-плюс"? Напрыклад, я разумею запатрабаванасць слоўнікаў, але вучыцца маляваць тыя ж шрыфты?.. Сёння, калі любы больш-менш прыстойны камп'ютэр можа выдаць колькі хочаш шрыфтоў?..

– "Наша книга адресуется всем, кто хочет овладеть навыками написания шрифтов или усовершенствовать их, всем тем, кто интересуется вопросами шрифтовой графики", – гэтак напісана ў анатацыі. Ад сябе ж дадам, што камп'ютэр пры ўсіх сваіх каласальных магчымасцях не дае развіцця руцэ, што вельмі важна, асабліва ў малодшых класах, для выпрацоўкі прыгожага почырку, дысцыпліны вядзення дзённікаў, сшыткаў, канспектаў – гэтай культуры нашым школьнікам, як мне здаецца, якраз і нестае. Паглядзіце на тую ж Японію: якая там каласальная культура каліграфіі, якія цуды выробляюць там зусім яшчэ немаўляткі! І гэта пры тым, што спрачацца пра ўзровень камп'ютэрызацыі ў Японіі аніяк не выпадае. Але гэта – па-першае.

Па-другое, чыста ўжытковае прызначэнне. Самы вялікі кегль, які можа даць камп'ютэр, – 72. Нярэдка ж у школе трэба зрабіць і насценгазету, і аб'яву, і прывітанне на ўсю шырыню актавай залы, карацей, далёка не ва ўсім можа дапамагчы камп'ютэр.

І нарэшце, па-трэцяе – калі тыя камп'ютэры прыйдуць на перыферыю? Горкае рытарычнае пытанне...

Таму, мне здаецца, нават такая, здавалася б, неактуальная кніжка, як "Учимся писать шрифты", абавязкова знойдзе свайго чытача або, як гэта модна зараз казаць сярод камп'ютэршчыкаў, – юзера, карыстальніка... Бо што, сапраўды, не зусім ужо актуальна, дык гэта традыцыйнае "для шырокага кола чытачоў", як часта пішам мы ў каталожнай картачцы. Тыя ж слоўнікі, прыкладныя, даведачныя кніжкі ўсё-такі не чытаюць – імі акурат карыстаюцца.

- Добра, у такім разе задам пытанне паводле вашай жа тэрміналогіі: як вызнаеце вы пра патрэбы патэнцыяльных сваіх юзераў? Як наогул прыходзіце да сваіх новых праектаў?

– Мы выкарыстоўваем усе шляхі маркетынгу... Па-першае, спрабуем адшукаць нейкія незанятыя нішы. Па-другое, некаторыя рэчы, як той жа слоўнік Грабчыкава, з цягам часу старэюць і патрабуюць нейкіх новых падыходаў, і гэта, у сваю чаргу, дае нам творчы разгон. А па-трэцяе, ідэі прыносяць нашыя аўтары, якія вельмі часта спазнаныя ў рынкавых пытаннях... Напрыклад, цяпер да нас на разгляд патрапіў курс рыторыкі пад умоўнай назвай "Красамоўства ў Беларусі", і, натуральна, мы спрабуем зрабіць усемагчымыя прагнозы на будучае жыццё кніжкі, улічваючы ўсе асаблівасці вывучэння гэтага курса ў навучальных установах.

- Уладзімір Мікалаевіч, цяпер колькі слоў пра кніжку, якая й падахвоціла мяне прыйсці да вас - "Великие художники XX века"...

– Гэта адна з кніжак нашай сумеснай з расійскім выдавецтвам "Мартин" шматтомнай серыі "Великие XX века". Умоўна кажучы, можна было б падзяліць гэтыя тамы на "бульварныя" ("Преступления", "Скандалы", "Катастрофы") і на тамы, так бы мовіць, "высакалобыя" ("Ученые", "Правители", "Тайны"), якія якраз і могуць паспяхова выкарыстоўвацца ў школе. Да ліку апошніх і трэба аднесці важкі – 28 аўтарскіх аркушаў – том "Великие художники XX века", напісаны і падрыхтаваны сямейным дуэтам – Пятром і Галінай Багданавымі, якія не адзін год ужо выкладаюць у Беларускай Акадэміі мастацтваў і Рэспубліканскім каледжы мастацтваў. Вядуць як тэарэтычныя, так і практычныя курсы, таму не даводзіцца сумнявацца ў іх кампетэнтнасці. Тым болей, што навуковым кансультантам гэтага тома з'яўляецца кандыдат мастацтвазнаўства, прарэктар Акадэміі мастацтваў Міхась Баразна.

У кнігу ўключаны артыкулы пра больш за сто вялікіх мастакоў XX стагоддзя. Гэта – архітэктары, графікі, дызайнеры, жывапісцы, керамісты, скульптары, майстры манументальнага, дэкаратыўна-ўжытковага мастацтва, тэатральныя мастакі, мэтры фотамастацтва, а таксама [illegible]

Наогул можна доўга распавядаць пра гэтую кніжку, бадай, яна заслугоўвае таго. Але адзначу тое, што найбольш асабіста мяне ў ёй радуе, а менавіта "беларускі пашпарт" [illegible] сусветнага мастацтва. Так, Марк Шагал вызначаны ў падзагалоўку адпаведнага артыкула як беларускі і французскі жывапісец і графік [illegible]

- Напрыканцы – вашыя пажаданні чытачам, карыстальнікам, юзерам?..

– Памятаеце знакамітае, пушкінскае – "мы ленивы и нелюбопытны"? Дык вось мне хацелася б, каб і мы, і нашыя дзеці былі і не лянівымі, і вельмі цікаўнымі...

Мікола ЧЭМЕР.

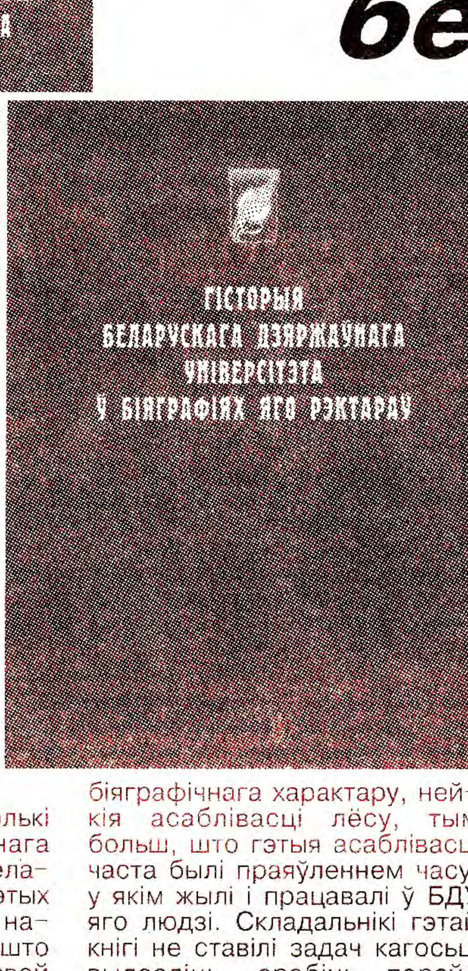
НА ЗДЫМКУ: кніжкі, выдадзеныя "Радыёла-плюс".

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Рэцэнзія

Тут працавалі і працуюць беларускія асветнікі

30 кастрычніка 2001 года Рэспубліка Беларусь адзначыла 80-гадовы юбілей флагмана вышэйшай адукацыі і старэйшага універсітэта краіны - Беларускага дзяржаўнага універсітэта. Менавіта гэтай даце былі прысвечаны выпуск двух унікальных выданняў - "Прафесары і дактары навук Беларускага дзяржаўнага універсітэта" і "Гісторыя Беларускага дзяржаўнага універсітэта ў біяграфіях яго рэктараў".

У кнізе "Прафесары і дактары навук Беларускага дзяржаўнага універсітэта", складальнікам якой з'яўляецца дацэнт А.А. Яноўскі, прадстаўлены навуковыя біяграфіі 565 прафесараў і дактароў навук БДУ за 80 гадоў яго існавання. Бясспрэчна, усе яны – "залаты фонд" работнікаў народнай асветы рэспублікі, навукоўцы і педагагічная эліта не толькі Беларускага дзяржаўнага універсітэта, але і ўсёй Беларусі. Без сумнення, усіх гэтых людзей можна па праву назваць асветнікамі. Таму што яны аддавалі і аддаюць свой педагагічны і навуковы талент у імя развіцця навукі, дзеля росквіту яе інтэлектуальнага патэнцыялу, без якога немагчыма развіццё духоўнай і матэрыяльнай сфер жыццядзейнасці беларускага народа і яго дзяржавы.

Некаторыя чытачы з ліку скептыкаў могуць сказаць: "Падумаеш, біяграфіі соцень прафесараў і дактароў навук. Аб іх можна даведацца з энцыклапедычных і іншых навуковых даведнікаў".

На першы погляд, можна згадзіцца з такімі меркаваннямі. Але толькі на першы погляд.

"...на працу 8 гадоў я быў рэктарам Беларускага дзяржаўнага універсітэта, які быў мною створаны, пад кіраўніцтвам партыі і ўрада, на пустым месцы, без грошай і ў будынках з разбітымі шыбамі".
Першы рэктар БДУ Уладзімір Іванавіч ПІЧЭТА з ліпеня 1921 па кастрычнік 1929 г.

Чым жа матэрыялы рэцэнзуемай кнігі адрозніваюцца ад матэрыялаў, змешчаных у энцыклапедыях і даведніках тыпу "Хто ёсць хто?".

Па-першае, нават у параўнанні з энцыклапедыямі ў большасці выпадкаў тут большая дакладнасць, таму што ўсе яны напісаны на глыбокім аналізе асабістых спраў навукоўцаў, якія знаходзяцца ў архівах або ва ўпраўленні кадраў БДУ.

Па-другое, прыведзеныя матэрыялы больш падрабязна характарызуюць шматгранную дзейнасць прафесараў і дактароў навук БДУ. Нельга не пагадзіцца са складальнікамі выдання, якія адзначаюць:

"Акцэнт, і гэта зразумела, зроблены на прадстаўленне іх навуковых і педагагічных здабыткаў. Тым не менш, было імкненне захаваць звесткі біяграфічнага характару, нейкія асаблівасці лёсу, тым больш, што гэтыя асаблівасці часта былі прыкметамі часу, у якім жылі і працавалі ў БДУ гэтыя людзі. [illegible] Усе яны – "залаты фонд" універсітэта".

Па-трэцяе, вартасць і каштоўнасць кнігі ў тым, што [illegible]

[illegible] доктара філалагічных навук, прафесара Анатоля Мікалаевіча Андрэева, доктара педагагічных навук, прафесара Уладзіміра Іванавіча Андрэева, доктара хімічных навук, прафесара Дзмітрыя Мікалаевіча Андрэеўскага, доктара фізічных навук, прафесара Уладзіміра Уладзіміравіча Апанасовіча, доктара гістарычных навук, прафесара Уладзіміра Сяргеевіча Багданава, доктара эканамічных навук Валерыя Фёдаравіча Байнева і дзесяткі іншых прафесараў і дактароў навук.

Разам з тым нельга не бачыць некаторых недахопаў кнігі. У рэцэнзуемай кнізе адсутнічаюць фатаграфіі многіх прафесараў і дактароў навук. Сярод іх такіх вядомых вучоных, як С.Х.Александровіч, Я.М. Афанасьеў, Я.І.Барычэўскі, П.І.Брыгадзін, [illegible] Г.М.Лыўшыц, [illegible]

Недасведчанаму чытачу цяжка разабрацца ў шэрагу матэрыялаў, таму што не ўказана, доктарам якіх навук з'яўляецца той ці іншы навуковец.

Невядома, як маглі трапіць у гэтую кнігу людзі, якія не з'яўляюцца ні прафесарамі, ні дактарамі навук БДУ? Я маю на ўвазе намесніка дырэктара Цэнтра тэрмахімічнага аналізу універсітэта штата Юта (ЗША), былога аспіранта БДУ Сяргея Валянцінавіча Вязоўкіна.

У матэрыяле пра Сігізмунда Адамавіча Малевіча нічога не гаворыцца пра яго вучоную ступень і вучонае званне. Як гэта член рэдакцыйнай калегіі, доктар філасофскіх навук, прафесар Ядвіга Станіславаўна Яскевіч ператварылася ў дацэнта?

Па-за ўвагай рэдакцыйнага савета і рэдакцыйнай калегіі аказаліся прафесары і дактары навук, якія працуюць з 1999 года ў Міжнародным гуманітарным інстытуце БДУ.

Аўтарамі кнігі "Гісторыя Беларускага дзяржаўнага універсітэта ў біяграфіях яго рэктараў" з'яўляюцца першы прарэктар БДУ А.А.Яноўскі і загадчык музея БДУ, кандыдат гістарычных навук А.Г.Зельскі. Своеасаблівасцю гэтага выдання з'яўляецца і тое, што гісторыя універсітэта даследуецца як бы на фоне жыццядзейнасці і лёсу яго рэктараў – асоб вельмі цікавых, неардынарных, таленавітых і валявых. Такім чынам, перад намі – кніга незвычайнага, не падобная да іншых, жанру.

Яна вельмі каштоўная як для вучоных-гісторыкаў, так і для шматлікай арміі выпускнікоў БДУ, для школьнікаў, чытачоў, у першую чаргу настаўнікаў, для ўсіх, каго цікавіць гісторыя вышэйшай адукацыі ў Беларусі.

Адна з бясспрэчных вартасцей гэтай кнігі – выкарыстанне яе аўтарамі шматлікіх і разнастайных крыніц, у першую чаргу архіўных.

Магу сказаць смела, што, за выключэннем біяграфіі першага рэктара БДУ У.І.Пічэты, біяграфіі амаль усіх астатніх 15 рэктараў – сапраўдная "белая пляма" ў гісторыі вышэйшай адукацыі Беларусі. Несумненна, кожны з іх унёс свой важкі ўклад у скарбонку беларускай адукацыі і навукі. Нават толькі за гэта мы павінны быць удзячныя А.А.Яноўскаму і А.Г.Зельскаму.

Аўтары кнігі дзеля справядлівасці і аб'ектыўнасці аднаўляюць праўду, раскрываюць невядомыя і малавядомыя старонкі гісторыі Беларускага дзяржаўнага універсітэта. У першую чаргу я маю на ўвазе біяграфіі Я.П.Каранеўскага, І.Ф.Ермакова, А.І.Дзякава, Н.М.Бладыкі, У.С.Бабраўніцкага.

Язэп Пятровіч Каранеўскі з'яўляўся рэктарам БДУ менш двух гадоў – з 11 кастрычніка 1929 па 28 ліпеня 1931 года. Менавіта ў гэты час будаваўся Універсітэцкі гарадок, на 55% павялічыўся стыпендыяльны бюджэт універсітэта. Па ініцыятыве Я.П.Каранеўскага 19 лютага 1930 года было прынята рашэнне стварыць на базе факультэта права і гаспадаркі два факультэты – савецкага будаўніцтва і права і факультэт народнай гаспадаркі, а на базе педфака – НДІ педагогікі і педалогіі. 1 жніўня 1930 года на базе медфака БДУ быў створаны самастойны медыцынскі інстытут. Працягвала працаваць навукова-даследчае таварыства краязнаўства, якое ўзначальваў сам Я.П.Каранеўскі.

"Калектыў універсітэта прыкладзе ўсе сілы да таго, каб і далей па праву несці сцяг флагмана вышэйшай адукацыі рэспублікі".
Рэктар БДУ Усевалад Міхайлавіч СІКОРСКІ з 9 кастрычніка 1972 па 14 чэрвеня 1978 г.

Прыкладна такі ж тэрмін (1 снежня 1931 – верасень 1933 года) працаваў рэктарам БДУ Іван Фядотавіч Ермакоў. Менавіта напярэдадні яго "ўступлення ў рэктарства" на аснове факультэтаў універсітэта былі створаны Вышэйшы педінстытут, Інстытут савецкага будаўніцтва і права, Планава-эканамічны, Фінансавы і Кааператыўны інстытуты. Цяжка паверыць, што летам 1931 года ў БДУ заставаўся 341 студэнт, а 2 снежня 1931 года іх колькасць павялічылася да 436 чалавек. На працягу 1932/1933 навучальнага года ва універсітэце былі створаны новыя кафедры: педагогікі і педалогіі, марксізму-ленінізму, механікі, ваенная. Цікава, што на 1 верасня 1933 г. агульная колькасць студэнтаў БДУ складала 552 чалавекі, прафесараў – 12, дацэнтаў – 18 і выкладчыкаў – 7 чалавек.

Трохі больш чым паўтара года (з лютага 1934 па верасень 1935 г.) рэктарам БДУ быў Ананій Іванавіч Дзякаў. У гэты час тут мелася тры факультэты – хімічны, фізіка-матэматычны і біялагічны. Таксама дзейнічалі рабочы факультэт і вячэрняе аддзяленне з польскай і яўрэйскай секцыямі. Менавіта пры А.І.Дзякаве ў 1934 г. ствараюцца гістарычны і геолага-глебава-геаграфічны факультэты. Дэканам гістфака рэктар прызначыў віцэ-прэзідэнта БАН, акадэміка В.К.Шчарбакова.

У 1936–1937 гадах абавязкі рэктара выконвалі А.С.Кучынскі, М.Лоцманаў, М.Ф.Ярмоленка, І.П.Чымбург.

Два рэктары БДУ працавалі на сваіх пасадах менш чым паўгода. Гэта Нічыпар Міхайлавіч Бладыка (з 3 ліпеня па 19 снежня 1937 г.) і Уладзімір Сцяпанавіч Бабраўніцкі (з 8 студзеня па 12 ліпеня 1938 г.).

На вялікі жаль, усе рэктары БДУ, пачынаючы з У.І.Пічэты і заканчваючы У.С.Бабраўніцкім, былі беспадстаўна рэпрэсіраваны, а потым поўнасцю рэабілітаваны.

А.А.Яноўскі і А.Г.Зельскі не ідэалізуюць герояў сваёй кнігі, а імкнуцца паказаць іх такімі, якімі яны былі на самай справе. Аўтары не проста пераказваюць факты, а глыбока і сур'ёзна аналізуюць іх. Вельмі важна, што яны раскрываюць чытачам погляды рэктараў, пазіцыю, якую яны займалі асабіста пры вырашэнні таго ці іншага пытання. Так, разглядаючы дзейнасць І.С.Чымбурга на пасадзе рэктара БДУ (з 26 ліпеня па 19 ліпеня 1952 г.), яны адзначаюць:

"Па сваіх поглядах Іван Савіч Чымбург да канца свайго жыцця заставаўся артадаксальным камуністам, ніколі не дапускаў адыходу ад маркcісцка-ленінска-сталінскіх догмаў. Неаднойчы выступаў супраць тых савецкіх філосафаў (С.Г.Іваноў, Э.В.Ільянкоў, П.М.Егідэс і інш.), якіх ён лічыў "рэстаўратарамі ідэалістычнай тэорыі тоеснасці думкі і быцця", якія гэтым "дапамагаюць нашым ідэйным праціўнікам". Лічыў памылковымі і варожымі погляды тых, хто паўтарае "паклёпы беларускіх буржуазных нацыяналістаў" і меркаванні М.Доўнар-Запольскага ды Я.Карскага наконт "атаясамлівання беларускай нацыянальнай тэрыторыі з тэрыторыяй... крывічоў, дрыгавічоў, радзімічаў"...".

У апошнія дзесяцігоддзі ў нашых газетах і часопісах былі надрукаваны матэрыялы аб рэктарах БДУ А.М.Сеўчанку, У.М.Сікорскім, У.А.Белым, Л.І. Кісялеўскім, Ф. М. Капуцкім, А.У.Казуліне. У адрозненне ад аўтараў гэтых артыкулаў аўтары кнігі стварылі сапраўдныя, менавіта навуковыя біяграфіі кіраўнікоў універсітэта, хаця і кароткія.

Вельмі цікавым атрымаўся нарыс пра 16-га рэктара БДУ Аляксандра Уладзіміравіча Казуліна, які займае гэтую пасаду з 28 чэрвеня 1996 года. Між іншым, прызначэнне А.М.Казуліна прыўнесла і вельмі істотныя змены ў афіцыйны статус універсітэта. 28 чэрвеня 1996 г. Указам №342 Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "у мэтах далейшай дэмакратызацыі вышэйшай школы рэспублікі, удасканалення дзяржаўнай сістэмы адукацыі і выхавання, а таксама ўлічваючы вядучую ролю Беларускага дзяржаўнага універсітэта ў падрыхтоўцы высокакваліфікаваных кадраў, развіцця навукі і культуры, умацавання сувязей з міжнародным навуковым згуртаваннем" БДУ быў нададзены статус вядучай вышэйшай навучальнай установы ў нацыянальнай сістэме адукацыі. Прызначэнне рэктара універсітэта на пасаду і вызваленне яго ажыццяўлялася з гэтага часу Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь.

"Універсітэт — alma mater творчасці і свабоднай навукі".
Рэктар БДУ Фёдар Мікалаевіч КАПУЦКІ з 16 красавіка 1990 па 30 снежня 1995 г.

У 1999 годзе пасада рэктара БДУ ўвайшла ў склад Савета Міністраў Беларусі, і рэктар А.У.Казулін быў уведзены ў яго склад у рангу міністра.

16 чэрвеня 1999 г. Прэзідэнт краіны падпісаў Указ №334 "Аб зацвярджэнні Статута Беларускага дзяржаўнага універсітэта", у адпаведнасці з якім БДУ надаваўся статус нацыянальнага універсітэта, і ён вызначаўся як вядучая вышэйшая навучальная ўстанова ў нацыянальнай сістэме адукацыі і падпарадкоўваўся непасрэдна Савету Міністраў Беларусі.

Аб'ём нашага артыкула не дае магчымасці ацаніць усе вартасці вельмі патрэбнай для настаўнікаў, студэнтаў, старшакласнікаў і ўсіх работнікаў народнай адукацыі кнігі А.А.Яноўскага і А.Г.Зельскага "Гісторыя Беларускага дзяржаўнага універсітэта ў біяграфіях яго рэктараў". Аўтары стварылі работу, якую можна назваць своеасаблівай энцыклапедыяй або унікальным біяграфічным даведнікам.

Уражваюць добрае афармленне абедзвюх прарэцэнзаваных тут кніг, шмат рэдкіх і малавядомых фатаграфій, асабліва ў другой кнізе.

Шкада толькі, што гэтыя кнігі выдадзены невялікімі тыражамі – па 1000 экземпляраў – і ўжо сталі рарытэтамі.

Эмануіл ІОФЕ,
прафесар БДПУ імя М.Танка, доктар гістарычных навук.

Кропка. Клічнік. Пытальнік

Надоечы ў сталічным Доме літаратара адбылася прэзентацыя паэтычнага зборніка Таццяны Ахрэмчык "Я себе придумываю жизнь".

Гэта – другая кніжка маладой рускамоўнай паэткі (першая – "Неумолкай-град" – пабачыла свет год таму), і ўжо адзін толькі гэты факт (дзве выдадзеныя кніжкі за вельмі невялікі прамежак часу) сведчыць пра тое, што не так усё дрэнна і з патэнцыяй сучаснай паэзіі, і з выдавецкімі магчымасцямі ейных спонсараў. За апошніх парадуемся. У першай спытаем: адкуль? Адкуль чэрпае натхненне й сілы муза паэткі? "А ніадкуль, – нібыта адказвае яна ўжо ў першым вершы, – "От небытия не зная средства, я себе придумываю жизнь".

Але акурат тут, як кажуць, і закапаны сабака. Паэтычны зборнік Таццяны Ахрэмчык падымае шматлікія "вечныя" пытанні суадносін жыцця і паэзіі, кантэксту і тэксту, традыцыі і індывідуальнасці, а перадусім яскрава сведчыць аб самадастатковасці самой паэзіі, якая становіцца як бы заменнікам самога жыцця, адмысловаю маскай аўтаркі. Калі "все дороги – никуда не деться, – в пустоту", калі "раньше не было счастья такого, да и после ему не бывать", калі ўсё навакол "взорвали, пропили, снесли", – куды ўсё гэта можа адвесці чалавека, як не ў прыдуманае жыццё? І куды можа адвесці паэтку слова, адшуканае ў прыдуманым (неназваным) жыцці, як не ў патаемныя сховы адвечнай паэзіі-нерушы?.. Але ж усе разумеюць, што прыдумваецца ўсё ж не жыццё, а паэзія. Вось і атрымліваецца, што апошняя нібы адрываецца ад жыцця і ад рэальнага аўтара, цалкам здавальняючыся і сваёю функцыяй, і быццём... Светаадчуванне, між іншым, паэзіі не адной Таццяны Ахрэмчык, а, бадай што, усёй маладой літаратуры наогул...

Дарэчы, наконт пытанняў. Прэзентуючы сваю кніжку, аўтарка згадала, як адзін ейны знаёмец некалі ўпікнуў яе ў тым, што яна надта часта задае ў сваіх вершах пытанні, маўляў, паэт павінен адказваць на наіўныя ў жыцці пытанні, а не ставіць новыя. На гэты конт Таццяна мае ўласную думку, мяркуючы, што ні адказваць, ні задаваць пытанні паэт не можа. Ён можа іх толькі ПЕРАДАВАЦЬ (зноўтакі, паэт – толькі медыум, перадатчык; галоўным суб'ектам аказваецца ўсё адно паэзія).

Зрэшты, кожны знаходзіць у паэтычных радках тое, што яму больш даспадобы ў залежнасці ад настрою й абставін: пытанне, адказ ці запрашэнне да нейкага пытання. Сёння, учытваючыся ў паэзію Таццяны Ахрэмчык і "прымерваючы" на сябе ейнае "придумывание жизни", я, напрыклад, стаўлю кропку. Заўтра, магчыма, будзе клічнік. Або лепш – пытальнік.

Мікола ЧЭМЕР.

Новыя кнігі

Непаўторныя рысы Віцебска

Выдавецтва "Беларуская энцыклапедыя" імя П. Броўкі ажыццявіла выпуск фундаментальнага выдання па гісторыі мастацкага развіцця Віцебска - "Художественная культура Витебска с древности до 1917 года" (аўтары - А.У.Русецкі, Ю.А.Русецкі).

У паўнацэнным развіцці асобы немалаважную ролю адыгрывае веданне гісторыі і асаблівасцей нацыянальнай мастацкай культуры. Гэтаму ў значнай ступені садзейнічае гуманізацыя і гуманітарызацыя сістэмы адукацыі, увядзенне ў вучэбны план агульнаадукацыйнай школы ў якасці абавязковага прадмета курса "Сусветная мастацкая культура". Асаблівую актуальнасць набывае вызначэнне існуючых эстэтычных каштоўнасцей у сувязі з масавым нашэсцем на культурную прастору рэспублікі заходнеславянскай і амерыканскай мастацкіх культур.

Прапануемая чытачу кніга "Художественная культура Витебска с древности до 1917 года", напісаная ў форме гісторыка-мастацкага нарыса, прысвечана малавывучанай у беларускім грамадазнаўстве тэме – даследаванню развіцця мастацкай культуры аднаго са старажытных гарадоў Беларусі. Аўтары выдання мелі на мэце прааналізаваць на багатым фактала-гічным матэрыяле працэсы станаўлення і функцыяніравання ўсіх відаў мастацтва, народнай творчасці ў розныя гістарычныя перыяды: ранняе сярэдневякоўе, Вялікае княства Літоўскае, Рэч Паспалітая, Расійская імперыя, утвараючы цэльную карціну развіцця нацыянальна-мастацкай культуры, якая акумулюе увесь сацыяльна-культурны вопыт пакаленняў. Шматграннасць творчага патэнцыялу народа прасочваецца паэтапна – ад упрошчаных мастацкіх твораў язычніцтва ў Прыдзвінскім краі да ўсіх відаў і жанраў нацыянальнага мастацтва ў пачатку XX стагоддзя.

У раннім сярэдневякоўі выдзяляюцца два этапы развіцця мастацкай культуры. На першым з іх (IX-XI стст.) галоўную ролю ў фарміраванні мастацкай думкі іграюць этнавызначальныя рысы, на другім – XII-XIII стст. пачынаецца працэс перасячэння на віцебскай зямлі трох магутных мастацкіх плыняў – заходнееўрапейскай, заходнеславянскай і візантыйскай.

У кнізе засяроджваецца ўвага на такіх складаных этапах развіцця мастацкай культуры Віцебска, як перыяд XIV – канца трэцяй чвэрці XVIII ст., калі горад знаходзіўся ў складзе Рэчы Паспалітай. Пануючае палажэнне каталіцкай царквы прывяло да падаўлення нацыянальных элементаў у мастацкай творчасці. Між тым на мастацкай прасторы горада працягваюць дзейнічаць заходнеславянскія стылі і цячэнні, якія аказваюць уплыў на мастацтва слова, архітэктуру і жывапіс. Паралельна ідзе актыўнае супраціўленне мясцовых стыляў, традыцый, накірункаў, рэлігіёзных асаблівасцей. Прыхільнасць да традыцый і цяга да мастацкай культуры Маскоўскай дзяржавы садзейнічалі захаванню і развіццю элементаў беларускай нацыянальнай мастацкай культуры.

У канцы XVIII – пачатку XX стагоддзя Віцебск уступае ў новую паласу свайго развіцця, паступова фарміруючы беларускі менталітэт. Горад, па сутнасці, становіцца адным з культурных цэнтраў Беларусі, дзе складваюцца асновы для прафесійнага і самадзейнага, народнага мастацтва.

Выданне забяспечана мноствам чорна-белага і каляровага фотаматэрыялу, які выдатна ілюструе даследаванне, узбагачае яго, дапамагае стварыць цэльную карціну культурна-гістарычнага часу.

Алена ШЫЦІК.